

NEW YORK TIMESIN LISTAYKKÖNEN

KEN WSOY
FOLLETT

VALON
ASEET

SUOMENTANEET HILKKA PEKKANEN JA TUUKKA PEKKANEN

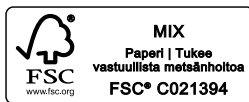
Ken Follett

VALON ASEET

SUOMENTANEET HILKKA PEKKANEN JA TUUKKA PEKKANEN

WERNER SÖDERSTRÖM OSAKEYHTIÖ
HELSINKI

Lainaukset William Shakespearen näytelmästä
Venetian kauppias sivuilla 207 ja 208 on suomentanut Paavo Cajander.

ENGLANNINKIELINEN ALKUTEOS

The Armour of Light

COPYRIGHT © KEN FOLLETT 2023

Suomennoksen © Hilkka Pekkanen, Tuukka Pekkanen ja WSOY 2024

ISBN 978-951-0-42105-5

PAINETTU EU:SSA

TÄMÄ KIRJA ON OMISTETTU HISTORIOITSIJOILLE. Heitä on tuhatpäin ympäri maailmaa. Toiset istuvat kirjastoissa ikivanhojen käsikirjoitusten puoleen kumartuneina ja yrittävät ymmärtää salaperäisin hieroglyfein kirjoitettuja kuolleita kieliä. Toiset kyykkivät seulomassa maata raunioituneiden rakennusten paikalla siinä toivossa, että löytäisivät merkkejä kadonneista sivilisaatioista. Jotkut puolestaan lukevat loputtoman ikävystyttäviä hallintopapereita, jotka käsittelevät kauan sitten unohtuneita poliittisia selkkauksia. Hellittämättä he etsivät totuutta.

Ilman heitä emme ymmärtäisi, mistä olemme tulleet, ja se tekisi entistä vaikeammaksi selvittää, minne olemme menossa.

*Hylätkäämme siis pimeyden teot ja
varustautukaamme valon asein.*

KIRJE ROOMALAISILLE 13:12

I OSA

Kehruukone

1792–1793

1

ENNEN SITÄ PÄIVÄÄ Sal Clitheroe ei ollut koskaan kuullut miehensä huutavan kivusta. Sen päivän jälkeen hän ei kuullut sitä enää koskaan muuten kuin unissaan.

Oli puolisen aika, kun Sal tuli Brookin pellolle. Hän tiesi kellonajan siitä, miten kalvas valo hohti taivasta verhoavan helmenharmaan pilven läpi. Liejuinen pelto oli tasamaata ja kooltaan kolme tynnyrinalaa. Pellon toisella sivulla virtasi vuolas joki, ja eteläpäässä oli matala kukkula. Päivä oli kylmä ja kuiva, mutta sadetta oli jatkunut viikon verran, ja upottava lieju yritti imeä kotitekoiset kengät lammi-koiden halki kahlaavan Salin jalasta. Käveleminen oli raskasta, mutta hän oli kookas ja vahva nainen eikä väsynyt vähästä.

Pellolla oli neljä miestä korjaamassa nauriin talvisatoa. He kumar-tuivat nostamaan maasta muhkuraisia ruskeita juurikkaita ja pinosivat ne leveisiin ja mataliin vasuntapaisiin, ja kun vasu täyttyi, kukin mies kantoi omansa kukkulan juurelle ja kaatoi nauriit tukeviin tammesta rakennettuihin nelipyöräisiin vankkureihin. Sal huomasi, että työ oli jo melkein tehty, sillä pellon toinen pää oli tyhjennetty, ja miehet työskentelivät nyt kukkulan juurella.

Kaikki olivat pukeutuneet samalla lailla. Jokaisella oli kaulukseton paita, vaimon ompelemat polveen ulottuvat housut, jotka olivat kotona kehrätystä langasta kudottua kangasta, ja käytettynä ostettu tai rikkaan miehen hylkäämä liivi. Liivit eivät koskaan kuluneet loppuun. Salin isällä oli ollut jonkun kaupunkilaiskeikarin pois heittävä hieno kaksirivinen liivi, jossa oli punaisia ja ruskeita raitoja ja koristenuhalla päär-mätty helma. Sal ei ollut koskaan nähnyt isäänsä ilman sitä, ja siinä isä oli haudattukin.

Jalassa työmiehillä oli käytettyjä ja loputtomasti korjailtuja varsikenkiä. Joka miehellä oli erilainen hattu: kaniininnahkalakki, leveälierinen olkihattu, korkeakupuinen huopahattu ja kolmikolkkalakki, joka oli aikaisemmin kenties kuulunut laivaston upseerille.

Sal tunnisti kaniininnahkalakin, sillä se kuului hänen aviomiehelleen. Sal oli tehnyt lakin omin käsin saatuaan kiinni kaniinin, jonka oli lyönyt hengiltä kivellä, nylkenyt ja keittänyt padassa sipulin kera. Tosin hän olisi punaruskeasta parrasta tunnistanut Harryn jo kaukaa ilman lakkiakin.

Harry oli solakka, mutta jäntevä ja yllättävän voimakas. Hän lastasi vasunsa yhtä täyteen nauriita kuin isommatkin miehet. Pelkästään Harryn hoikan ja jäntevän vartalon näkeminen kuraisen pellon toisesta päästä herätti Salin sisimmässä pienen halun liekin: mielihyvää ja odotusta, kuin astuisi kylmästä sisään leiskuvan valkean lämpimään tuoksuun.

Ylittäessään peltoa Sal alkoi kuulla miesten ääniä. Vähän väliä he huutelivat toisilleen, ja lyhyt sananvaihto päättyi nauruun. Hän ei erottanut sanoja, mutta arvasi, mitä miehet puhuivat keskenään: se oli työmiesten mukamas hyökkäävää naljailua, hyväntahtoisia loukkauksia ja iloluontoista karkeutta, hassuttelua, joka helpotti samanlaisena toistuvan kovan työn yksitoikkoisuutta.

Työntekoa katseli viides mies, joka seisoj vankkurien vierellä lyhyt ratsastusraippa kädessään. Hän oli pukeutunut paremmin kuin muut: sininen hännystakki ja kiillotetut mustat polveen ulottuvat saappaat. Hän oli kolmekymmentävuotias Will Riddick, Badfordin tilanherran vanhin poika. Pelto, hevonen ja vankkurit olivat hänen isänsä. Hänellä oli paksu musta tukka, joka oli leikattu niin että se ulottui leukaan, ja hän näytti tyytymättömältä. Sal arvasi syyn. Naurissadon korjuun valvominen ei ollut Willin tehtävä, ja tämä tuntui pitävän työtä liian vähäarvoisena itselleen, mutta kartanonherran tilanhoitaja oli sairastunut, ja Sal arvasi, että Will oli määrätty sijaiseksi vastoin tahtoaan.

Salin lapsi kompasteli upottavassa pellossa paljain jaloin ja yritti parhaansa mukaan pysyä mukana vauhdissa äitinsä vierellä, kunnes Sal kääntyi ja kumartui kaappaamaan pojan vaivattomasti syliinsä. Sittem hän jatkoi matkaa lapsi käsivarrellaan, ja poika laski päänsä hänen olkapäätänsä vasten. Silkasta rakkaudesta Sal rutisti poikansa laihaa ja lämmintä vartaloa vähän tiukemmin kuin oli tarpeen.

Sal olisi mielellään synnyttänyt lisääkin jälkikasvua, mutta hänellä oli ollut kaksi keskenmenoa, ja yksi lapsi oli syntynyt kuolleena. Niinpä hän oli lakannut toivomasta ja ryhtynyt hokemaan, että köyhälle perheelle riitti yksi lapsi. Hän oli luultavasti liiankin kiintynyt poikaan, sillä lapset menehtyivät usein tauteihin tai onnettomuuksiin, ja hänen sydämensä särkyisi varmasti, jos hän menettäisi poikansa.

Sal oli antanut pojalle nimeksi Christopher, mutta puhumaan opetellessaan lapsi oli lyhentänyt sen Kitiksi, ja siksi häntä nyt puhuteltiin. Poika oli kuusivuotias ja pienikokoinen ikäisekseen. Sal toivoi, että Kitistä tulisi samanlainen kuin Harry, solakka mutta vahva. Ainakin poika oli perinyt isänsä punaisen tukan.

Oli puolisen aika, ja Salilla oli mukanaan korissa juustoa, leipää ja kolme nahistunutta omenaa. Vähän taempaan askelsi Annie Mann, toinen samanikäinen ja yhtä riuska vaimo. Vielä kaksi muuta naista laskeutui kukkulan rinnettä vastakkaisesta suunnasta samalla asialla kori käsivarrella ja lapsia kannoillaan. Miehet keskeyttivät kiitollisina työnsä, pyyhkivät multaiset kätensä housuihinsa ja siirtyivät kohti jokea, jonka rannalla voi istua ruohikossa.

Sal tuli polulle ja laski Kitin varovasti maahan.

Will Riddick otti liivintaskustaan ketjussa riippuvan kellon ja katsoi sitä otsa rypyssä. »Ei vielä ole puolipäivä», hän huusi. Sal oli varma, että hän valehteli, mutta kenelläkään muulla ei ollut kelloa. »Jatkakaa töitä, miehet», hän komensi. Sal ei hämmästynyt. Will oli luonteeltaan ilkeä. Tilan omisti hänen isänsä, joka saattoi olla kovasydäminen, mutta Will oli pahempi. »Tehkää työ loppuun ja syökää vasta sitten aterianne», hän sanoi. Sanassa *aterianne* kajahti ylenkatse, ikään kuin työmiesten ateria olisi jotenkin halveksittava. Will itse menisi kartanoon syömään paahtopaistia ja perunoita ja luultavasti juomaan sen painikkeeksi kannullisen vahvaa olutta.

Kolme miehistä kumartui jatkamaan työtä, mutta neljäs ei totellut. Hän oli Harryn setä Ike Clitheroe, harmaapartainen viisikymmentävuotias mies. Ike sanoi lauhkeasti: »Herra Riddickin olisi parempi olla kuormittamatta vankkureita liikaa.»

»Jätä sinä sen arvioiminen minulle.»

»Anteeksi vaan», Ike jatkoi sitkeästi, »mutta tuo jarru on kulunut melkein poikki.»

»Ei näissä helkutin vankkureissa mitään vikaa ole», Will sanoi.
»Haluatte vain lopettaa työt ennen aikojaan. Niin kuin aina.»

Salin aviomies avasi suunsa. Harry ei koskaan epäröinyt yhtyä väitelyyn. »Kannattaisi kuunnella Ike-setää», hän sanoi Willille. »Muuten voi mennä hukkaan koko hevonen vankkureineen ja nämä hemmetin nauriit myös.»

Toiset miehet nauroivat. Ei kuitenkaan ollut viisasta laskea leikkiä ylhäisön kustannuksella, ja Will synkistyi ja sanoi otsa rypyssä: »Tuki sinä vain siivoton suusi, Harry Clitheroe.»

Sal tunsu Kitin pikkuisen käden hapuilevan kättään. Isä sekaantui riitaan, ja Kit vaistosi vaaran, vaikka olikin nuori.

Röyhkeys oli Harryn heikkous. Hän oli rehellinen mies ja ahkera työntekijä, mutta ei uskonut ylhäisön edustajia muita paremmiksi. Sal rakasti hänen ylpeyttään ja itsenäistä ajattelukykyään, mutta isännät eivät siitä pitäneet, ja Harry joutui usein vaikeuksiin niskoittelun takia. Nyt hän oli kuitenkin ilmaissut kantansa ja palasi sen enempää puhumatta työhön.

Naiset laskivat korinsa joen rantatöyräälle. Sal ja Annie menivät autamaan miehiä nauriiden keräämisessä, ja kaksi vanhempaa naista jäivät istumaan ruokakorien viereen.

Työ saatiin päätökseen nopeasti.

Siinä vaiheessa kävi ilmi, että Will oli tehnyt virheen jättäessään vankkurit kukkulan juurelle. Ne olisi pitänyt tuoda viisikymmentä askelenmittaa pitemmälle, niin että hevonen olisi ehtinyt päästä vauhtiin ennen kuin lähti nousemaan rinnettä. Will mietti hetken ja sanoi sitten miehille: »Työntäkää vankkureita takaa niin että hevonen pääsee liikkeelle.» Sitten hän hypähti ajurin paikalle, heilautti raippaa ja sanoi: »Hop!» Harmaa tamma alkoi kiskoa.

Kaikki neljä työmiestä asettuivat vankkureiden taakse työntämään. Jalat liukastelivat märällä polulla. Harryn hartioiden lihakset värähtelivät. Sal oli yhtä vahva kuin miehetkin ja liittyi joukkoon, samoin pikkuinen Kit, mikä sai miehet hymyilemään.

Pyörät liikahtivat, tamma painoi päänsä ja nojautui eteenpäin, raippa heilahti ja vankkurit nytkähtivät eteenpäin. Työntäjät jäivät katsomaan, kun ne nousivat rinnettä. Tamman vauhti hidastui kuitenkin, ja Will huusi: »Työntäkää vielä!»

Kaikki juoksivat eteenpäin ja ryhtyivät uudestaan työntämään vankkureita. Taas vauhti parani. Muutaman askeleen matkan tamma selviytyi hyvin, ja sen vahvat lavat painuivat nahkavaljaita vasten, mutta voimat eivät riittäneet liikkeen ylläpitämiseen. Hevosen eteneminen hidastui, ja se kompastui liukkaassa liejussa, mutta saavutti sitten uudestaan tasapainonsa. Vauhti loppui kuitenkin, ja vankkurit pysähtyivät. Will piiskasi hevosta raipalla, ja Sal ja miehet työnsivät kaikin voimin, mutta eivät pystyneet pistämään vastaan, ja korkeat puupyörät alkoivat pyöriä hitaasti taaksepäin.

Will kiskaisi jarrun kahvasta. Kuului kova rusahdus, ja Sal näki katkenneen jarrun puolikkaiden sinkoutuvan irti vasemmasta takapyörästä. Hän kuuli Iken sanovan: »Minähän sanoin sille pirulaiselle, minähän sanoin.»

Miehet työnsivät minkä jaksoivat, mutta joutuivat perääntymään, ja Salilla oli ikävä tunne, että tilanne alkoi käydä vaaralliseksi. Vankkurit vierivät taaksepäin entistä nopeammin. Will huusi: »Työntäkää, laiskurit!»

Ike irrotti otteensa vankkureiden perälaudasta ja sanoi: »Ei onnistu!» Hevonen liukastui uudestaan, ja sillä kertaa se kaatui. Osa nahkavaljaista repesi, ja eläin raahautui maassa vankkureiden mukana.

Will hypähti alas ajurin paikalta. Vankkurit alkoivat nyt vieriiä kiihtyvää vauhtia holtittomasti alaspäin. Vaistomaisesti Sal kaappasi Kitin syliin ja hypähti sivuun pyörien tieltä. Ike huusi: »Pois tieltä kaikki!»

Miehet hajaantuivat, ja vankkurit kääntyivät ja kaatuivat sivulle. Sal näki Harryn törmäävän Ikeen ja molempien kupsahtavan kumoon. Ike horjahti polun sivuun, mutta Harry rojahti vankkureiden tielle, ja ne rysähtivät hänen päälleen niin että raskas tammilava iskeytyi toiseen alaraajaan.

Silloin Harry huusi kivusta.

Sal jähmettyi, ja kylmä pelko kouristi hänen sydäntään. Harry oli loukkaantunut, ja pahasti. Hetken ajan kaikki vain tuijottivat kauhuissaan. Vankkureista pudonneet nauriit vierivät maassa, ja osa loiskahti jokeen. Harry huusi käheästi: »Sal! Sal!»

Sal huusi: »Nostakaa vankkurit pois hänen päältään! Pian nyt!»

Kaikki kävivät käsiksi vankkureihin ja nostivat ne pois Harryn jalan päältä, mutta suurikokoiset pyörät tekivät kallistamisen vaikeaksi, ja Sal

käsitti, että vankkurit oli nostettava pystyyn pyörille asti. »Asetutaan hartiavoimin sen alle!» hän huusi, ja kaikki ymmärsivät, että ehdotus oli järkevä. Puinen rakenne oli kuitenkin raskas, ja heidän oli työnnettävä vasten viettävää rinnettä. Hirvittävän hetken ajan Sal pelkäsi, että vankkurit putoaisivat takaisin ja rusentaisivat Harryn uudestaan. »Ponnistakaa nyt!» hän huusi. »Kaikki yhdessä!» Ja kaikki sanoivat: »Hii-op!» ja äkkiä vankkurit keinahtivat pystyyn ja vastakkaisen puolen pyörät rysähtivät maahan.

Sitten Sal näki Harryn raajan ja vetäisi kauhistuneena henkeä. Jalka oli litistynyt reidestä sääreen asti. Ihosta pisti esiin luunsiruja, ja housut olivat läpimärät verestä. Harryn silmät olivat kiinni, ja raollaan olevasta suusta kuului hirvittävää valitusta. Ike-setä kuului sanovan: »Voi hyvä Jumala, säästä hänen henkensä.»

Kit pillahdi itkuun.

Saliakin itketti, mutta hän hillitsi itsensä. Oli saatava apua. Kuka pystyi juoksemaan kovaa? Hän katsoi ympärilleen, ja katse osui Annieen. »Juokse kylään hakemaan Alec niin nopeasti kuin pääset.» Alec Pollock oli parturi ja lääkäri. »Sano että tulee meille. Alec tietää, mitä pitää tehdä.»

»Pitäkää silmällä minun lapsiani», Annie sanoi ja pinkaisi juoksuun.

Sal polvistui liejuun Harryn vierelle. Mies avasi silmänsä. »Auta minua, Sal», Harry sanoi. »Auta.»

»Kannan sinut kotiin, rakkaani», Sal sanoi. Hän työnsi kätensä Harryn alle, mutta tämä karjaisi uudestaan kivusta, kun hän yritti kohottaa taakkaansa. Sal veti kätensä pois ja sanoi: »Jeesus, auta.»

Hän kuuli Willin sanovan miehille: »Alkakaahan kerätä nauriita takaisin vankkureihin. Vauhtia nyt.»

Sal sanoi hiljaa: »Tukkikaa sen suu ennen kuin minä tuokin sen.»

Ike sanoi: »Miten on herra Riddickin hevosen laita? Pääseekö se pystyyn?» Hän kiersi vankkureiden toiselle puolelle katsomaan tammaa saadakseen Willin huomion käännettyksi pois Harrysta. Sal ajatteli: Kiitos, viisas Ike-setä.

Sal kääntyi Annieen miehen Jimmy Mannin puoleen, jolla oli kolmikolkkahattu. »Mene lautatarhalle», hän sanoi. »Pyydä rakentamaan parista kolmesta leveästä lankusta häthätää parit, joilla voimme kantaa Harryn.»

»Lähden heti», Jimmy sanoi.

Will huusi: »Auttakaa nostamaan tämä hevonen pystyyn.»

Ike sanoi: »Tämä elikko ei enää ikinä nouse jaloilleen.»

Seurasi tauko, ja sitten Will sanoi: »Saattaapa olla niin.»

»Mitä jos hakisitte asean ja tekisitte lopun elukan kärsimyksistä?»

Ike sanoi.

»Niin», Will sanoi, mutta kuulosti epävarmalta. Sal käsitti, että hän oli metelöimisestään huolimatta järkyttynyt.

Ike sanoi: »Kannattaa ottaa kulaus miestä väkevämpää, jos teillä on taskumatti mukana.»

»Hyvä ajatus.»

Hänen juodessaan Ike sanoi: »Tuo poikaparka, jonka koipi on murskana, olisi ryypyn tarpeessa. Se voisi helpottaa kipua.»

Will ei vastannut, mutta hetkeä myöhemmin Ike tuli takaisin vankureiden takaa hopeinen taskumatti kädessä. Will oli lähtenyt kävelmään reippaasti vastakkaiseen suuntaan.

Sal sanoi hiljaa: »Hyvin toimittu, Ike.»

Ike ojensi Willin taskumatin Salille, joka nosti sen Harryn huulille ja antoi juoman norua suuhun. Mies yski, nielaisi ja avasi silmänsä. Sal antoi lisää juomaa, ja Harry joi innokkaasti.

Ike sanoi: »Juota niin paljon kuin suinkin. Eihän sitä tiedä, mitä Alecín pitää tehdä.»

Hetken Sal mietti, mitä Ike mahtoi tarkoittaa, mutta sitten hän käsitti, että Alec saattaisi joutua leikkaamaan Harryn jalan pois. »Voi ei», hän sanoi. »Jumala varjelkoon.»

»Anna vain lisää viinaa.»

Juoma nosti hiukan väriä Harryn kasvoille. Hän kuiskasi hädin tuskien kuuluvasti: »Koskee, Sal, koskee aivan vietävästi.»

»Lääkäri on tulossa.» Muuta sanottavaa Sal ei keksinyt. Häntä rai-vostutti oma avuttomuutensa.

Odotellessa naiset antoivat lapsille ruokaa. Sal antoi Kitille omenat koristaan. Miehet alkoivat kerätä hajalleen levinneitä nauriita takaisin vankkureihin. Se olisi joka tapauksessa tehtävä ennemmin tai myöhemmin.

Jimmy Mann palasi kantaen olkapäällään keikkuvaa puuovea, jonka hän laski vaivalloisesti maahan. Hän huohotti ponnistuksesta kannet-

tuaan raskasta taakkaansa melkein kilometrin matkan. »Ovi on myllyn luo rakennettavaa uutta taloa varten», hän sanoi. »Käskivät olla rikkomatta sitä.» Jimmy asetti oven Harryn viereen.

Nyt Harry oli siirrettävä paarien virkaa toimittavalle ovelle, ja se tekisi kipeää. Sal kyyristyi Harryn pään viereen. Ike-setä tuli auttamaan, mutta Sal viittoi hänet sivuun. Kukaan muu ei yrittäisi toimia yhtä varovaisesti. Sal tarttui Harryn käsivarsiin olkapäiden tuntumasta ja heivasi ylävartalon hitaasti oven päälle. Harry ei äännähtänytkään. Sal kiskoi muutaman sentin kerrallaan, kunnes vartalo oli kokonaan oven päällä. Lopuksi oli siirrettävä vielä jalat. Hän asettui seisomaan hajasäärin miehen yläpuolelle, kumartui pitämään kiinni lantiosta ja heilautti jalat oven päälle yhdellä ainoalla nopealla liikkeellä.

Harry karjaisi kivusta kolmannen kerran.

Karjaisu vaimeni itkuksi.

»Nostetaan», Sal sanoi ja kumartui tarttumaan oveen yhdestä kulumasta. Kolme miestä otti kiinni muista kulumista. »Hitaasti», Sal sanoi. »Älkää päästäkö sitä kallistumaan.» He kohottivat ovea vähän kerrallaan, vääntäytyivät sen alle heti kun mahtuivat ja sovittivat sen tasapainoon harteilleen. »Onko valmista?» Sal kysyi. »Yrittäkää astua tahdissa. Yksi, kaksi, kolme ja liikkeelle.»

He lähtivät etenemään pellon poikki. Sal vilkaisi taakseen ja näki Kitin seuraavan kori mukanaan typeryneenä ja huolissaan. Annien kaksi pientä lasta kulkivat isänsä Jimmyn kannoilla, kun tämä kannatteli kantolaitteen vasenta takakulmaa.

Badford oli suurikokoinen kylä, jossa oli tuhatkunta asukasta tai enemmänkin, ja Salin kotiin oli matkaa puolitoista kilometriä. Käveleminen kesti kauan ja eteni hitaasti, mutta Sal tunsu tien niin hyvin, että olisi luultavasti osannut kotiin vaikka silmät kiinni. Hän oli elänyt kylässä koko ikänsä, ja vanhemmat lepäsivät Pyhän Matteuksen kirkon hautausmaalla. Kotikylän lisäksi hän tunsu ainoastaan Kingsbridgen, mutta edellisestä käynnistä siellä oli jo kymmenen vuotta. Badford oli kuitenkin muuttunut hänen elinaikanaan, eikä kylän päästä toiseen ollut enää yhtä helppo kulkea kuin ennen. Uudet ajatukset olivat muuttaneet maataloutta, ja nyt kulkureitillä oli puu- ja pensasaitoja. Harryn kantajat joutuivat kiertämään porttien ja yksityisalueiden välistä mutkittelevien polkujen kautta.

Joukkoon liittyi muilla pelloilla työskenteleviä miehiä, naisia, jotka tulivat ulos kodeista katsomaan, mitä oli tekeillä, ja pikkulapsia ja koiria. Kaikki seurasivat kulkuetta puhuen keskenään Harry-parasta ja hänen hirveästä loukkaantumisestaan.

Salin olkapäähän koski Harryn ja oven painon alla, ja kävellessään hän muisti, kuinka oli viisivuotiaana – silloin häntä oli sanottu Sallyksi – pitänyt kylää ympäröivää maa-aluetta epämääräisenä mutta kapeana laita-alueena, vähän samanlaisena kuin se puutarha, joka ympäröi hänen kotiaan. Hänen mielikuvituksessaan koko maailma oli ollut vain vähän Badfordia suurempi. Ensimmäinen käynti Kingsbridgessä oli ollut hämmentävä: tuhansia ihmisiä, tungosta kaduilla, markkinakojuja täynnä ruokaa, vaatteita ja sellaisia tavaroita, jollaisista hän ei ollut kuullutkaan – papukajaja, karttapallo, kirja johon voi kirjoittaa, hopealautanen. Ja katedraali oli mahdottoman kokoinen, oudon kaunis, sisäpuolelta kylmä ja hiljainen, ilmeisesti Jumalan asuinpaikka.

Kit oli nyt vain vähän vanhempi kuin Sal oli ollut sillä ensimmäisellä hämmästyttävällä matkalla. Sal yritti kuvitella, mitä poika ajatteli. Hän arveli, että Kit oli aina pitänyt isäänsä haavoittumattomana – niin pojat tavallisesti ajattelivat – ja yritti nyt totutella ajatukseen, että Harry makasi aloillaan loukkaantuneena ja avuttomana. Kit oli varmaankin peloissaan ja hämmentynyt, Sal ajatteli. Poika tarvitsisi paljon rauhoittelua.

Viimein kotitalo tuli näkyviin. Se oli kylän köyhimpiä, ja sen turveseinät oli tuettu risuista ja oksista punotulla rakenteella. Ikkunoissa oli luukut mutta ei lasia. Sal sanoi: »Kit, juokse edeltä avaamaan ovi.» Poika totteli, ja Harry kannettiin suoraan sisään. Väkijoukko jäi ulkopuolelle kurkistelemaan.

Talossa oli vain yksi huone, ja siinä kaksi sänkyä, toinen kapea ja toinen leveä. Molemmat olivat yksinkertaisia tasoja, jotka Harry oli naulannut kokoon lakkaamattomista lankuista. Kummassakin oli oljilla täytetty kangaspatja. Sal sanoi: »Pannaan hänet isoon sänkyyn.» Harrya kannatteleva ovi laskettiin varovasti vuoteelle.

Kaikki kolme miestä ja Sal nousivat pystyyn hieroskellen kipeitä käsiään ja venytellen pakottavaa selkää. Sal katsoi alaspäin Harryyn, joka makasi kalpeana ja liikkumattomana ja hädin tuskin hengittäen. Hän sanoi hiljaa: »Herra Jumala, älä ota häntä minulta.»

Kit seiso i äitinsä edessä rutistaen tätä kasvot painettuina vasten vatsaa, joka oli ollut synnytyksestä lähtien pehmeä. Sal silitti pojan päätä. Hän halusi lausua jotain lohduttavaa, mutta sopivia sanoja ei tullut mieleen. Totuus olisi pelottava.

Hän huomasi miesten katselevan ympärilleen talossa. Se oli varsin köyhä, mutta eivät heidän kotinsa olleet sen kummempia, sillä kaikki olivat maatyöläisiä. Salin rukki seiso keskellä huonetta. Se oli kauniisti tehty, veistetty taidokkaasti ja kiillotettu. Hän oli perinyt sen äidiltään. Sen vieressä oli pieni pino valmiita lankapuolia odottamassa, että kankaanvalmistaja hakisi langat. Rukki teki mahdolliseksi hankkia ylellisyystarvikkeita: teetä ja sokeria, maitoa Kitille ja kaksi kertaa viikossa lihaa.

»Raamattu!» sanoi Jimmy Mann huomattessaan talon toisen kalliin esineen. Kookas kirja kökötti keskellä pöytää messinkisolki iän vihertämänä ja nahkakannet lukemattomien likaisten käsien tahraamina.

Sal sanoi: »Se on isäni Raamattu.»

»Mutta osaatko lukea?»

»Isä opetti minua.»

Se teki vaikutuksen. Sal arveli, ettei kukaan miehistä osannut lukea enempää kuin muutaman sanan: oman nimensä luultavasti, ja ehkä torilla ja krouveissa liidulla merkityt hinnat.

Jimmy sanoi: »Pitäisikö meidän hivuttaa Harry oven päältä patjalle?»

»Patjalla hänen olisi mukavampi maata», Sal sanoi.

»Ja minä olen tyytyväinen, kun saan oven palautetuksi turvallisesti lautatarhaan.»

Sal kiersi sängyn toiselle puolelle ja polvistui maalattialle. Hän ojensi käsivartensa valmiiksi ottamaan Harryn vastaan, kun tämä luisuisi pois oven päältä. Kaikki kolme miestä tarttuivat oveen sen vastakkaisesta laidasta. »Hitaasti ja varovasti», Sal sanoi. Miehet kohottivat oven reunaa ja ovi kallistui. Harry liukui muutaman sentin ja valitti. »Kallistakaa vähän lisää», Sal sanoi. Sillä kertaa Harry luisui puisen oven reunalle. Sal työnsi kätensä hänen vartalonsa alle. »Vielä pikkuisen», hän sanoi, »ja vetäkää samalla ovea pois päin vähän matkaa.» Harryn liukuessa Sal hivutti kätensä ja käsivartensa pitemmälle hänen alleen tarkoituksenaan pitää mies mahdollisimman tarkasti liikkumatta. Se tuntui onnistuvan, sillä Harry ei päästänyt minkäänlaista ääntä. Salin mielessä käväisi ajatus, että äänettömyys oli paha merkki.

Lopuksi miehet nykäisivät oven pois vähän liian äkkinäisesti, ja Harryn murskaantunut jalka putosi patjalle hiukan tömähtäen. Harry huusi taas. Sillä kertaa Sal oli iloinen kuullessaan parkaisun, koska se merkitsi, että mies oli edelleen hengissä.

Annie Mann tuli mukanaan lääkäri Alec. Ensimmäiseksi Annie tarkisti, että hänen lapsensa olivat kunnossa. Sitten hän katsoi Harrya. Annie ei sanonut mitään, mutta Sal näki, että tämä järkyttyi näkemästään.

Alec Pollock oli siisti mies: hänellä oli yllään hännystakki ja polveen ulottuvat housut, vanhat, mutta hyväkuntoiset. Muuta lääketieteellistä koulutusta hänellä ei ollut kuin se, minkä hän oli oppinut isältään, joka oli toiminut lääkärinä ennen häntä ja jättänyt hänelle ne terävät veitset ja muut työvälineet, joita parempia opinnäytteitä lääkäri ei tarvinnut.

Alecilla oli mukana pieni kahvallinen puukirstu, ja nyt hän laski sen lattialle tulisijan viereen. Sitten hän katsoi Harrya.

Sal tarkasteli Alecin kasvoja tutkivasti löytääkseen jonkin vihjeen tämän ajatuksista, mutta ilme ei paljastanut mitään.

Alec sanoi: »Kuuletko, mitä sanon, Harry? Miltä olo tuntuu?»

Harry ei vastannut.

Alec katsoi murskaantunutta raajaa. Patja oli nyt märkä verestä sen kohdalla. Alec kosketti ihon läpi esiin pistäviä luita. Harrylta pääsi kivun älähdys, mutta se ei ollut yhtä hirvittävä kuin aikaisemmat karjaisut. Alec tunnusteli haavaa sormella, ja Harry parahti uudestaan. Sitten Alec tarttui nilkkaan ja kohotti säärtä, ja silloin Harry karjaisi.

Sal sanoi: »Näyttää pahalta, eikö niin?»

Alec katsoi häntä, epäröi hetken, mutta sanoi sitten vain: »Niin.»

»Mitä on tehtävissä?»

»En pysty asettamaan murtuneita luita paikalleen», Alec vastasi. »Joskus se käy päinsä. Jos vain yksi luu on mennyt poikki ja jos se ei ole joutunut kovin pahasti pois paikaltaan, voin ehkä sovittaa sen takaisin oikeaan asentoon, tukea sen lastalla ja antaa sen parantua itsekseen, mutta polvi on rakenteeltaan liian mutkikas, ja Harryn luut ovat pirstoutuneet liian pahasti.»

»Mitä siis...?»

»Suurin vaara on siinä, että haavaan menee likaa ja liha mädäntyy. Se voi olla hengenvaarallista. Ratkaisu on koko raajan poistaminen.»

»Ei», Sal sanoi ääni epätoivosta vapisten. »Et voi sahata jalkaa irti. Harry on jo muutenkin kärsinyt liikaa.»

»Se voi pelastaa hänen henkensä.»

»Täytyy olla jokin muukin keino.»

»Voin yrittää sulkea haavat», Alec sanoi epäröivästi, »mutta jos se ei onnistu, ainoa keino on leikata raaja pois.»

»Yritä edes.»

»Hyvä on.» Alec kumartui avaamaan puukirstunsa ja sanoi Salille: »Voisitko panna puita palamaan tulisijaan? Se pitää saada hyvin kuumaksi.» Sal riensi tekemään tulta räppänän alapuolelle.

Alec otti kirstusta savikulhon ja korkilla varustetun kannun. Hän sanoi Salille: »Sinulla ei taida olla viinaa.»

»Ei ole», Sal sanoi, mutta muisti sitten Willin pullon, jonka oli työntänyt hameensa taskuun. »Onpas», hän sanoi ja veti taskumatin esiin.

Alec kohotti kulmakarvojaan.

»Tämä on Will Riddickin», Sal selitti. »Onnettomuus oli sen hemmetin tollon syytä. Olisipa jättänyt oman polvensa vankkureiden alle.»

Alec ei ollut kuulevinaan tilanomistajan poikaan kohdistettua parajausta. »Pane Harry juomaan mahdollisimman paljon. Jos hän sammuu, sitä parempi.»

Sal istui sängyllä Harryn vieressä pitäen päätä koholla ja tiputellen viinaa suuhun sillä aikaa kun Alec kuumensi kulhossa öljyä. Kun pullo oli tyhjä, öljy kiehui ja kupli jo. Näky sai Salin voimaan huonosti.

Alec sujutti Harryn polven alle leveän ja matalan vadin. Kauhistunut yleisö katseli Salin kanssa: kolme työmiestä, Annie ja hänen kaksi lastaan sekä valkoiseksi valahtanut Kit.

Kun oikea hetki koitti, Alec toimi nopeasti ja tarkasti. Hän nosti kulhon tulelta pihdeillä ja kaatoi kiehuvan nesteen Harryn polvelle.

Harry päästi entistä karmaisevamman karjahduksen ja menetti siten tajuntansa.

Kaikki lapset itkivät.

Ilmassa tuntui palaneen ihmislihan kuvottava haju.

Öljy valui matalaan vatiin, joka oli Harryn jalan alla, ja Alec keikutti vatia niin että kuuma öljy poltti myös alapuolisen polvitaipeen. Sitten hän siirsi vadin pois, kaatoi öljyn takaisin kannuun ja pani korkin paikalleen.

»Lähetän laskun tilanherralle», hän sanoi Salille.

»Toivottavasti hän maksaa sinulle», Sal sanoi. »Minä en pysty.»

»Kyllä hänen pitäisi maksaa. Tilanomistajalla on velvollisuus huolehtia työntekijöistään, vaikka sellaista lakia ei olekaan. Joka tapauksessa hän ja minä hoidamme sen keskenämme. Älä sinä ole huolissasi siitä. Harry ei halua syödä mitään, mutta yritä saada hänen juomaan, jos voit. Tee on parasta. Olutkin käy, tai raikas vesi. Ja pidä hänet lämpimänä.» Alec alkoi pakata tavaroitaan kirstuun.

Sal kysyi: »Voinko tehdä jotain muuta?»

Alec levitti käsiään ja sanoi: »Rukoile hänen puolestaan.»

Vuosi 1792. Euroopassa kuohuu. Ranskan vallankumouksen jälkimainingit hyökyvät koko mantereelle. Yhteenottoa ei voi estää, ja murroksen edessä vapisevat niin Englannin ylhäisö kuin työläisetkin.

TEOLLISEN VALLANKUMOUKSEN mahtava voima vyöryy halki Englannin kylien ja kaupunkien. Kehruukoneet ja höyryvoima ovat saapuneet myös Kingsbridgeen, ja monet käsityöläiset menettävät elantonsa. Sodan ja hintojen nousun kurittama kansa alkaa vaatia leipää ja rauhaa. Kaupungin asukkaat, joita johtavat kankaanvalmistaja David Shoveller,kehrääjä Sal Clitheroe ja hänen lahjakas poikansa Kit, käyvät kamppailuun paremman tulevaisuuden puolesta. Vastassaan heillä on siekaimaton raatimies Hornbeam, joka halveksii ammattiyhdistysliikettä eikä epäröi saattaa köyhiä ja kurjia hirteen. Samaan aikaan Napoleon Bonaparte punoo juoniaan maailman valloittamiseksi. Sodan pitkittyessä yhä useampia kingsbridgeläisiä koskettavat rintaman kauhut ja moni ottaa osaa viimeiseen, veriseen taisteluun.

Valon aseet on jo viides osa Kingsbridgen kaupungin suuressa tarinassa, jota edeltävät historiallisen viihteen mestariteokset Taivaan pilarit, Maailma vailla loppua, Tulipatsas ja Tuli ilta ja tuli aamu.

